

aut thronum suum. Alii putant Apadno esse hominem proprium loci, qui ita dicitur tempore antichristi, cum scilicet in eo palatum et tabernaculum suum collocaverit.

INTER MARIA. Inter duo maria, Mortuum sollicit, et Mediterraneum, inter qua sita est Jerusalem.

MONTEM INCLYTUM, etc. Sion, in quo templo erat situm.

ET NEMO AUXILIABITUR EI. Monti scilicet sancto, nam Antiochus et antichristus capient Jerusalem, et montem Sion cum templo. Alii: *Nemo auxiliabitur* de antichristo intelligent, quia nullus operari faret cum interficietur.

TIRINUS.

FIGET TABERNACULUM SUUM, et castrametabitur Apadno. Nomen erit proprium loci qui sic vocabitur a palatio tyramni istic extundo. Apadno enim Hebraice, significat *palatum suum*, nempe eastrone, seu tentorium regium, quod cum aliis dicunt aliorum suorum tentoris fiet *inter duo maria*; id est, in

CAPUT XII.

1. In tempore autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui : et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse coepissent usque ad tempus illud : et in tempore illo salvabitur populus tuus omnis qui inventus fuerit scriptis in libro.

2. Et multi de his qui dormient in terra pulvere, evigilabunt: ali in *viam aeternam*, et ali in opprobrio, ut videant semper.

3. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti : et qui ad justitiam erudiant multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates.

4. Tu autem, Daniel, clude sermones, et signa librum; usque ad tempus statutum : plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia.

5. Et vidi virum Daniel, et ecce quasi duo illi stabant: unus hinc super ripam fluminis, et aliis inde ex altera ripa fluminis.

6. Et dixi viro qui erat induitus lineis, qui stabat super aquas fluminis: Usquequid finis horum mirabilium?

7. Et audiui virum qui indutus erat lineis, qui stebat super aquas fluminis, cum elevasset dexteram et sinistram suam in celum, et jurasset per viventem in aeternum, quia in tempore, et tempora, et dimidium temporis : et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa haec.

8. Et ego audiri, et non intellexi : et dixi: Domine mi, quid erit post haec?

9. Et ait: Vade, Daniel: quia clausi sunt, signaque sermones, usque ad praefinitum tempus.

10. Eligentur, et dealbabuntur, et quasi ignis probabuntur muli : et impii agent impii, neque intelligent omnes impii: porro docti intelligent.

11. Et a tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium, et posita fuerit abominatione in desolationem, dies mille ducenti nonaginta.

Judea, quae jacet inter mare Mortuum, et mare Mediterraneum, inquit S. Hier. et Theod. Ea quidem *super montem inclytum et sanctum*. Puta Jerosol. supra montem Sion, vel supra montem Oliveti, ut vult S. Hieronymus.

ET VENIET USQUE AD SUMMITATEM EJUS MONIS, resdens istle et dominans, seu per se, ut facturum antichristum constat ex dictis v. 58, seu per hos, ut de Antiocho colligitur ex 1 Machab. 6, vers. 16, 18 et 28, ubi dicitur, arcem Sion à presidio Antiochi inossan, post mortem denunt illius à Iudeis obsessam, sed ne quidem expugnata fuise.

ET NEMO AUXILIABITUR EI, nempe monti Sion, inquit Maldonatus. Sed ali passim id Antiochum applicant, et antichristo, quasi dicat: Ubi ad summum potentia, superbia, ac malitia evictus fuerit, subito corruerit, nec ultis ei subsidio vel solatio esse poterit. Unde Vatab. verit: *Cum venerit finis ejus*, scilicet imperii, tyrannidis et vita, *nemo ei auxiliabitur*. Finis vero illius describitur e. seq.

CHAPITRE XII.

1. Or, en ce temps-là, Michel le grand prince se lèvera, lui qui est le protecteur des enfants de votre peuple; et il viendra un temps tel qu'on n'en aura point de semblable, depuis que les peuples sont établis, jusqu'aujourd'hui; en ce temps là donc, tous ceux de votre peuple, qui seront trouvés écrits dans le livre de vie, seront sauvés.

2. Et plusieurs de ceux qui dorment dans la poussière de la terre se réveilleront, les uns pour la vie éternelle, et les autres pour un opprobre qu'ils auront toujours devant la mort.

3. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti : et qui ad justitiam erudiant multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates.

4. Mais pour vous, Daniel, tenez ces paroles fermées, et mettez le sceau sur ce livre, jusqu'au temps marqué; car plusieurs le parcourront, et la science se multipliera.

5. Alors moi Daniel, je vis comme deux autres hommes qui étaient debout; l'un était en deçà, sur le bord du deûre; et l'autre au-delà, sur le bord du même fleuve.

6. Et je dis à l'homme vêtu de lin, qui se tenait debout sur les eaux du fleuve: Quand sera-ce que l'accomplissement de ce prodige arrivera?

7. Et l'entendis cet homme qui était vêtu de lin, et qui se tenait sur les eaux du fleuve, qui, élevant au ciel la main droite et la main gauche, jura par celui qui vit dans l'éternité, que ce serait dans un temps, deux temps, et la moitié d'un temps, et que toutes ces choses seraient accomplies lorsque la dispersion de l'assemblée du peuple saint sera achevée.

8. J'entendis ce qu'il disait, et je ne le compris pas; et je lui dis: Mon seigneur, qu'arrivera-t-il après cela?

9. Et il me dit: Allez, Daniel, car ces paroles sont fermées, et sont scellées jusqu'au temps qui a été marqué.

10. Plusieurs seront élus, seront rendus blancs et purs, et seront éprouvés comme par le feu; les impies agiront avec impieté: et tous les impies n'auront point l'intelligence; mais ceux qui sont instruits, comprendront.

11. Depuis le temps que le sacrifice perpétuel sera aboli, et que l'abomination de la dissolution aura été établie, il se passera mille deux cent quatre-vingt-dix jours.

12. Beatus qui expectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque.

13. Tu autem vadi ad praehimum, et requiesces, et stabis in sorte tua in finem diuum.

Hucusq; Danihel in hebreo volumine legitimus. Quae sequuntur usque ad finem libri, de Theodosiis editione translata sunt.

VARIETAS LECTIONUM. Vers. 1 et 2.

VERS. 4. — *Vulg.* In tempore autem illo consurget Michael princeps magnum, qui stat pro filiis populi tui; et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse coepissent usque ad tempus illud. *Ei in tempore illo salvabitur populus tuus, omnis qui inventus fuerit scriptus in libro.*

Pagn. Et erit tempus angustia, etc., evadet omnis populus tuus.

Sep. Erit tempus tribulationis, tribulatio qualis non fuit.

Syr. Angelus maximus prepositus popularibus tuis. *Arab.* Erit tempus calamitatis tanta calamitatis qualis.

CONCORDIA ET EXPOSITIO LITERALIS.

VERS. 1. — *Princeps magnum*: ali: *Maximus*: creditur enim à multis quid sit omnium angelorum supremus. Qui stat pro filiis populi tui: *Syr.* *Prepositus popularibus tuis*: non enim eis tantum auxiliatur, sed et praest. *Et veniet tempus*: ali addunt, *angustia, calamitatis*; de eo enim intelligit Daniel. *Ut videant semper in tempore aeternum*: *Syr.* *In ignorantia sociorum suorum in seculum*. Forte pro reon legerunt, regim, id est, *sociorum, amicorum*; ali teste Cornelio: *In durationem doloris aeterni*, quasi diron conflatum sit ex 771 duratio, et 780, id est, dolor; *Alii*: *In durationem concupiscentiae, vel peccati aeterni*; et 781, enim non tantum dolorem, sed et concupiscentiam et peccatum, quod omnis doloris est causa, significat; sed noster verit: *Ut videant semper*, id est, *ad satientem visionem*, ut habet Claudio, in Paraph. Isaiae c. ult., v. ult., quasi diron conflatum sit 782, id est, sufficientia, satietas, et rason, id est, visio. Visionem tam activam quam passivam intellige, hoc est, ut videant, et videantur; actum accipit noster interpres hoc sensu: Resurgent ali in opprobrium, et in mortem aeternam, ut videant, id est, sentient semper supplicia et dolores mortis aeternae: plures passivi sunt, et 783, id est, sufficiunt, et 784, id est, sufficiunt, et 785, id est, sufficiunt, et 786, id est, sufficiunt, et 787, id est, sufficiunt, et 788, id est, sufficiunt, et 789, id est, sufficiunt, et 790, id est, sufficiunt, et 791, id est, sufficiunt, et 792, id est, sufficiunt, et 793, id est, sufficiunt, et 794, id est, sufficiunt, et 795, id est, sufficiunt, et 796, id est, sufficiunt, et 797, id est, sufficiunt, et 798, id est, sufficiunt, et 799, id est, sufficiunt, et 800, id est, sufficiunt, et 801, id est, sufficiunt, et 802, id est, sufficiunt, et 803, id est, sufficiunt, et 804, id est, sufficiunt, et 805, id est, sufficiunt, et 806, id est, sufficiunt, et 807, id est, sufficiunt, et 808, id est, sufficiunt, et 809, id est, sufficiunt, et 810, id est, sufficiunt, et 811, id est, sufficiunt, et 812, id est, sufficiunt, et 813, id est, sufficiunt, et 814, id est, sufficiunt, et 815, id est, sufficiunt, et 816, id est, sufficiunt, et 817, id est, sufficiunt, et 818, id est, sufficiunt, et 819, id est, sufficiunt, et 820, id est, sufficiunt, et 821, id est, sufficiunt, et 822, id est, sufficiunt, et 823, id est, sufficiunt, et 824, id est, sufficiunt, et 825, id est, sufficiunt, et 826, id est, sufficiunt, et 827, id est, sufficiunt, et 828, id est, sufficiunt, et 829, id est, sufficiunt, et 830, id est, sufficiunt, et 831, id est, sufficiunt, et 832, id est, sufficiunt, et 833, id est, sufficiunt, et 834, id est, sufficiunt, et 835, id est, sufficiunt, et 836, id est, sufficiunt, et 837, id est, sufficiunt, et 838, id est, sufficiunt, et 839, id est, sufficiunt, et 840, id est, sufficiunt, et 841, id est, sufficiunt, et 842, id est, sufficiunt, et 843, id est, sufficiunt, et 844, id est, sufficiunt, et 845, id est, sufficiunt, et 846, id est, sufficiunt, et 847, id est, sufficiunt, et 848, id est, sufficiunt, et 849, id est, sufficiunt, et 850, id est, sufficiunt, et 851, id est, sufficiunt, et 852, id est, sufficiunt, et 853, id est, sufficiunt, et 854, id est, sufficiunt, et 855, id est, sufficiunt, et 856, id est, sufficiunt, et 857, id est, sufficiunt, et 858, id est, sufficiunt, et 859, id est, sufficiunt, et 860, id est, sufficiunt, et 861, id est, sufficiunt, et 862, id est, sufficiunt, et 863, id est, sufficiunt, et 864, id est, sufficiunt, et 865, id est, sufficiunt, et 866, id est, sufficiunt, et 867, id est, sufficiunt, et 868, id est, sufficiunt, et 869, id est, sufficiunt, et 870, id est, sufficiunt, et 871, id est, sufficiunt, et 872, id est, sufficiunt, et 873, id est, sufficiunt, et 874, id est, sufficiunt, et 875, id est, sufficiunt, et 876, id est, sufficiunt, et 877, id est, sufficiunt, et 878, id est, sufficiunt, et 879, id est, sufficiunt, et 880, id est, sufficiunt, et 881, id est, sufficiunt, et 882, id est, sufficiunt, et 883, id est, sufficiunt, et 884, id est, sufficiunt, et 885, id est, sufficiunt, et 886, id est, sufficiunt, et 887, id est, sufficiunt, et 888, id est, sufficiunt, et 889, id est, sufficiunt, et 890, id est, sufficiunt, et 891, id est, sufficiunt, et 892, id est, sufficiunt, et 893, id est, sufficiunt, et 894, id est, sufficiunt, et 895, id est, sufficiunt, et 896, id est, sufficiunt, et 897, id est, sufficiunt, et 898, id est, sufficiunt, et 899, id est, sufficiunt, et 900, id est, sufficiunt, et 901, id est, sufficiunt, et 902, id est, sufficiunt, et 903, id est, sufficiunt, et 904, id est, sufficiunt, et 905, id est, sufficiunt, et 906, id est, sufficiunt, et 907, id est, sufficiunt, et 908, id est, sufficiunt, et 909, id est, sufficiunt, et 910, id est, sufficiunt, et 911, id est, sufficiunt, et 912, id est, sufficiunt, et 913, id est, sufficiunt, et 914, id est, sufficiunt, et 915, id est, sufficiunt, et 916, id est, sufficiunt, et 917, id est, sufficiunt, et 918, id est, sufficiunt, et 919, id est, sufficiunt, et 920, id est, sufficiunt, et 921, id est, sufficiunt, et 922, id est, sufficiunt, et 923, id est, sufficiunt, et 924, id est, sufficiunt, et 925, id est, sufficiunt, et 926, id est, sufficiunt, et 927, id est, sufficiunt, et 928, id est, sufficiunt, et 929, id est, sufficiunt, et 930, id est, sufficiunt, et 931, id est, sufficiunt, et 932, id est, sufficiunt, et 933, id est, sufficiunt, et 934, id est, sufficiunt, et 935, id est, sufficiunt, et 936, id est, sufficiunt, et 937, id est, sufficiunt, et 938, id est, sufficiunt, et 939, id est, sufficiunt, et 940, id est, sufficiunt, et 941, id est, sufficiunt, et 942, id est, sufficiunt, et 943, id est, sufficiunt, et 944, id est, sufficiunt, et 945, id est, sufficiunt, et 946, id est, sufficiunt, et 947, id est, sufficiunt, et 948, id est, sufficiunt, et 949, id est, sufficiunt, et 950, id est, sufficiunt, et 951, id est, sufficiunt, et 952, id est, sufficiunt, et 953, id est, sufficiunt, et 954, id est, sufficiunt, et 955, id est, sufficiunt, et 956, id est, sufficiunt, et 957, id est, sufficiunt, et 958, id est, sufficiunt, et 959, id est, sufficiunt, et 960, id est, sufficiunt, et 961, id est, sufficiunt, et 962, id est, sufficiunt, et 963, id est, sufficiunt, et 964, id est, sufficiunt, et 965, id est, sufficiunt, et 966, id est, sufficiunt, et 967, id est, sufficiunt, et 968, id est, sufficiunt, et 969, id est, sufficiunt, et 970, id est, sufficiunt, et 971, id est, sufficiunt, et 972, id est, sufficiunt, et 973, id est, sufficiunt, et 974, id est, sufficiunt, et 975, id est, sufficiunt, et 976, id est, sufficiunt, et 977, id est, sufficiunt, et 978, id est, sufficiunt, et 979, id est, sufficiunt, et 980, id est, sufficiunt, et 981, id est, sufficiunt, et 982, id est, sufficiunt, et 983, id est, sufficiunt, et 984, id est, sufficiunt, et 985, id est, sufficiunt, et 986, id est, sufficiunt, et 987, id est, sufficiunt, et 988, id est, sufficiunt, et 989, id est, sufficiunt, et 990, id est, sufficiunt, et 991, id est, sufficiunt, et 992, id est, sufficiunt, et 993, id est, sufficiunt, et 994, id est, sufficiunt, et 995, id est, sufficiunt, et 996, id est, sufficiunt, et 997, id est, sufficiunt, et 998, id est, sufficiunt, et 999, id est, sufficiunt, et 1000, id est, sufficiunt, et 1001, id est, sufficiunt, et 1002, id est, sufficiunt, et 1003, id est, sufficiunt, et 1004, id est, sufficiunt, et 1005, id est, sufficiunt, et 1006, id est, sufficiunt, et 1007, id est, sufficiunt, et 1008, id est, sufficiunt, et 1009, id est, sufficiunt, et 1010, id est, sufficiunt, et 1011, id est, sufficiunt, et 1012, id est, sufficiunt, et 1013, id est, sufficiunt, et 1014, id est, sufficiunt, et 1015, id est, sufficiunt, et 1016, id est, sufficiunt, et 1017, id est, sufficiunt, et 1018, id est, sufficiunt, et 1019, id est, sufficiunt, et 1020, id est, sufficiunt, et 1021, id est, sufficiunt, et 1022, id est, sufficiunt, et 1023, id est, sufficiunt, et 1024, id est, sufficiunt, et 1025, id est, sufficiunt, et 1026, id est, sufficiunt, et 1027, id est, sufficiunt, et 1028, id est, sufficiunt, et 1029, id est, sufficiunt, et 1030, id est, sufficiunt, et 1031, id est, sufficiunt, et 1032, id est, sufficiunt, et 1033, id est, sufficiunt, et 1034, id est, sufficiunt, et 1035, id est, sufficiunt, et 1036, id est, sufficiunt, et 1037, id est, sufficiunt, et 1038, id est, sufficiunt, et 1039, id est, sufficiunt, et 1040, id est, sufficiunt, et 1041, id est, sufficiunt, et 1042, id est, sufficiunt, et 1043, id est, sufficiunt, et 1044, id est, sufficiunt, et 1045, id est, sufficiunt, et 1046, id est, sufficiunt, et 1047, id est, sufficiunt, et 1048, id est, sufficiunt, et 1049, id est, sufficiunt, et 1050, id est, sufficiunt, et 1051, id est, sufficiunt, et 1052, id est, sufficiunt, et 1053, id est, sufficiunt, et 1054, id est, sufficiunt, et 1055, id est, sufficiunt, et 1056, id est, sufficiunt, et 1057, id est, sufficiunt, et 1058, id est, sufficiunt, et 1059, id est, sufficiunt, et 1060, id est, sufficiunt, et 1061, id est, sufficiunt, et 1062, id est, sufficiunt, et 1063, id est, sufficiunt, et 1064, id est, sufficiunt, et 1065, id est, sufficiunt, et 1066, id est, sufficiunt, et 1067, id est, sufficiunt, et 1068, id est, sufficiunt, et 1069, id est, sufficiunt, et 1070, id est, sufficiunt, et 1071, id est, sufficiunt, et 1072, id est, sufficiunt, et 1073, id est, sufficiunt, et 1074, id est, sufficiunt, et 1075, id est, sufficiunt, et 1076, id est, sufficiunt, et 1077, id est, sufficiunt, et 1078, id est, sufficiunt, et 1079, id est, sufficiunt, et 1080, id est, sufficiunt, et 1081, id est, sufficiunt, et 1082, id est, sufficiunt, et 1083, id est, sufficiunt, et 1084, id est, sufficiunt, et 1085, id est, sufficiunt, et 1086, id est, sufficiunt, et 1087, id est, sufficiunt, et 1088, id est, sufficiunt, et 1089, id est, sufficiunt, et 1090, id est, sufficiunt, et 1091, id est, sufficiunt, et 1092, id est, sufficiunt, et 1093, id est, sufficiunt, et 1094, id est, sufficiunt, et 1095, id est, sufficiunt, et 1096, id est, sufficiunt, et 1097, id est, sufficiunt, et 1098, id est, sufficiunt, et 1099, id est, sufficiunt, et 1100, id est, sufficiunt, et 1101, id est, sufficiunt, et 1102, id est, sufficiunt, et 1103, id est, sufficiunt, et 1104, id est, sufficiunt, et 1105, id est, sufficiunt, et 1106, id est, sufficiunt, et 1107, id est, sufficiunt, et 1108, id est, sufficiunt, et 1109, id est, sufficiunt, et 1110, id est, sufficiunt, et 1111, id est, sufficiunt, et 1112, id est, sufficiunt, et 1113, id est, sufficiunt, et 1114, id est, sufficiunt, et 1115, id est, sufficiunt, et 1116, id est, sufficiunt, et 1117, id est, sufficiunt, et 1118, id est, sufficiunt, et 1119, id est, sufficiunt, et 1120, id est, sufficiunt, et 1121, id est, sufficiunt, et 1122, id est, sufficiunt, et 1123, id est, sufficiunt, et 1124, id est, sufficiunt, et 1125, id est, sufficiunt, et 1126, id est, sufficiunt, et 1127, id est, sufficiunt, et 1128, id est, sufficiunt, et 1129, id est, sufficiunt, et 1130, id est, sufficiunt, et 1131, id est, sufficiunt, et 1132, id est, sufficiunt, et 1133, id est, sufficiunt, et 1134, id est, sufficiunt, et 1135, id est, sufficiunt, et 1136, id est, sufficiunt, et 1137, id est, sufficiunt, et 1138, id est, sufficiunt, et 1139, id est, sufficiunt, et 1140, id est, sufficiunt, et 1141, id est, sufficiunt, et 1142, id est, sufficiunt, et 1143, id est, sufficiunt, et 1144, id est, sufficiunt, et 1145, id est, sufficiunt, et 1146, id est, sufficiunt, et 1147, id est, sufficiunt, et 1148, id est, sufficiunt, et 1149, id est, sufficiunt, et 1150, id est, sufficiunt, et 1151, id est, sufficiunt, et 1152, id est, sufficiunt, et 1153, id est, sufficiunt, et 1154, id est, sufficiunt, et 1155, id est, sufficiunt, et 1156, id est, sufficiunt, et 1157, id est, sufficiunt, et 1158, id est, sufficiunt, et 1159, id est, sufficiunt, et 1160, id est, sufficiunt, et 1161, id est, sufficiunt, et 1162, id est, sufficiunt, et 1163, id est, sufficiunt, et 1164, id est, sufficiunt, et 1165, id est, sufficiunt, et 1166, id est, sufficiunt, et 1167, id est, sufficiunt, et 1168, id est, sufficiunt, et 1169, id est, sufficiunt, et 1170, id est, sufficiunt, et 1171, id est, sufficiunt, et 1172, id est, sufficiunt, et 1173, id est, sufficiunt, et 1174, id est, sufficiunt, et 1175, id est, sufficiunt, et 1176, id est, sufficiunt, et 1177, id est, sufficiunt, et 1178, id est, sufficiunt, et 1179, id est, sufficiunt, et 1180, id est, sufficiunt, et 1181, id est, sufficiunt, et 1182, id est, sufficiunt, et 1183, id est, sufficiunt, et 1184, id est, sufficiunt, et 1185, id est, sufficiunt, et 1186, id est, sufficiunt, et 1187, id est, sufficiunt, et 1188, id est, sufficiunt, et 1189, id est, sufficiunt, et 1190, id est, sufficiunt, et 1191, id est, sufficiunt, et 1192, id est, sufficiunt, et 1193, id est, sufficiunt, et 1194, id est, sufficiunt, et 1195, id est, sufficiunt, et 1196, id est, sufficiunt, et 1197, id est, sufficiunt, et 1198, id est, sufficiunt, et 1199, id est, sufficiunt, et 1200, id est, sufficiunt, et 1201, id est, sufficiunt, et 1202, id est, sufficiunt, et 1203, id est, sufficiunt, et 1204, id est, sufficiunt, et 1205, id est, sufficiunt, et 1206, id est, sufficiunt, et 1207, id est, sufficiunt, et 1208, id est, sufficiunt, et 1209, id est, sufficiunt, et 1210, id est, sufficiunt, et 1211, id est, sufficiunt, et 1212, id est, sufficiunt, et 1213, id est, sufficiunt, et 1214, id est, sufficiunt, et 1215, id est, sufficiunt, et 1216, id est, sufficiunt, et 1217, id est, sufficiunt, et 1218, id est, sufficiunt, et 1219, id est, sufficiunt, et 1220, id est, sufficiunt, et 1221, id est, sufficiunt, et 1222, id est, sufficiunt, et 1223, id est, sufficiunt, et 1224, id est, sufficiunt, et 1225, id est, sufficiunt, et 1226, id est, sufficiunt, et 1227, id est, sufficiunt, et 1228, id est, sufficiunt, et 1229, id est, sufficiunt, et 1230, id est, sufficiunt, et 1231, id est, sufficiunt, et 1232, id est, sufficiunt, et 1233, id est, sufficiunt, et 1234, id est, sufficiunt, et 1235, id est, sufficiunt, et 1236, id est, sufficiunt, et 1237, id est, sufficiunt, et 1238, id est, sufficiunt, et 1239, id est, sufficiunt, et 1240, id est, sufficiunt, et 1241, id est, sufficiunt, et 1242, id est, sufficiunt, et 1243, id est, sufficiunt, et 1244, id est, sufficiunt, et 1245, id est, sufficiunt, et 1246, id est, sufficiunt, et 1247, id est, sufficiunt, et 1248, id est, sufficiunt, et 1249, id est, sufficiunt, et 1250, id est, sufficiunt, et 1251, id est, sufficiunt, et 1252, id est, sufficiunt, et 1253, id est, sufficiunt, et 1254, id est, sufficiunt, et 1255, id est, sufficiunt, et 1256, id est, sufficiunt, et 1257, id est, sufficiunt, et 1258, id est, sufficiunt, et 1259, id est, sufficiunt, et 1260, id est, sufficiunt, et 1261, id est, sufficiunt, et 1262, id est, sufficiunt, et 1263, id est, sufficiunt, et 1264, id est, sufficiunt, et 1265, id est, sufficiunt, et 1266, id est, sufficiunt, et 1267, id est, sufficiunt, et 1268, id est, sufficiunt, et 1269, id est, sufficiunt, et 1270, id est, sufficiunt, et 1271, id est, sufficiunt, et 1272, id est, sufficiunt, et 1273, id est, sufficiunt, et 1274, id est, sufficiunt, et 1275, id est, sufficiunt, et 1276, id est, sufficiunt, et 1277, id est, sufficiunt, et 1278, id est, sufficiunt, et 1279, id est, sufficiunt, et 1280, id est, sufficiunt, et 1281, id est, sufficiunt, et 1282, id est, sufficiunt, et 1283, id est, sufficiunt, et 1284, id est, sufficiunt, et 1285, id est, sufficiunt, et 1286, id est, sufficiunt, et 1287, id est, sufficiunt, et 1288, id est, sufficiunt, et 1289, id est, sufficiunt, et 1290, id est, sufficiunt, et 1291, id est, sufficiunt, et 1292, id est, sufficiunt, et 1293, id est, sufficiunt, et 1294, id est, sufficiunt, et 1295, id est, sufficiunt, et 1296, id est, sufficiunt, et 1297, id est, sufficiunt, et 1298, id est, sufficiunt, et 1299, id est, sufficiunt, et 1300, id est, sufficiunt, et 1301, id est, sufficiunt, et 1302, id est, sufficiunt, et 1303, id est, sufficiunt, et 1304, id est, sufficiunt, et 1305, id est, sufficiunt, et 1306, id est, sufficiunt, et 1307, id est, sufficiunt, et 1308, id est, sufficiunt, et 1309, id est, sufficiunt, et 1310, id est, sufficiunt, et 1311, id est, sufficiunt, et 1312, id est, sufficiunt, et 1313, id est, sufficiunt, et 1314, id est, sufficiunt, et 1315, id est, sufficiunt, et 1316, id est, sufficiunt, et 1317, id est, sufficiunt, et 1318, id est, sufficiunt, et 1319, id est, sufficiunt, et 1320, id est, sufficiunt, et 1321, id est, sufficiunt, et 1322, id est, sufficiunt, et 1323, id est, sufficiunt, et 1324, id est, sufficiunt, et 1325, id est, sufficiunt, et 1326, id est, sufficiunt, et 1327, id est, sufficiunt, et 1328, id est, sufficiunt, et 1329, id est, sufficiunt, et 1330, id est, sufficiunt, et 1331, id est, sufficiunt, et 1332, id est, sufficiunt, et 1333, id est, sufficiunt, et 1334, id est, sufficiunt, et 1335, id est, sufficiunt, et 1336, id est, sufficiunt, et 1337, id est, sufficiunt, et 1338, id est, sufficiunt, et 1339, id est, sufficiunt, et 1340, id est, sufficiunt, et 1341, id est, sufficiunt, et 1342, id est, sufficiunt, et 1343, id est, sufficiunt, et 1344, id est, sufficiunt, et 1345, id est, sufficiunt, et 1346, id est, sufficiunt, et 1347, id est, sufficiunt, et 1348, id est, sufficiunt, et 1349, id est, sufficiunt, et 1350, id est, sufficiunt, et 1351, id est, sufficiunt, et 1352, id est, sufficiunt, et 1353, id est, sufficiunt, et 1354, id est, suff

nullus salvabitur, nisi per fidem Christi. Et hoc est quod subditur,

OMNIS QUI INVENTUS, etc. Qui quidem liber non est alius, quam conscrip^{tio} electorum in mente divinā, et isti verē salvabuntur de tribulatione antichristi, quia propter electos breviabuntur dies persecutioⁿ antichristi, ut habetur Matth. 24.

MENOGIUS.

IN TEMPORE AUTEM ILLO, id est, tempore antichristi, de quo panū ante actum est. Hoc capite angelus sperat et disertē de novissimis antichristi temporibus agit.

PRINCIPES MAGNUS, militia coelestis.

QUI STAT, etc., qui olim Synagoge, et nunc Ecclesie custos est.

VENIET TEMPUS, afflictionis, erit enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi, ut ait Christus, Matth. 24, 21.

SALVABUNTUR POPULUS MEUS. Iudei in fine mundi salvabuntur, præseruunt cūm viderint antichristum in quem crediderant, à Christo profugari, et in tartara derudi.

SCRIPTUS IN LIBRO, prædestinationis ad gloriam.

TIRINUS.

MICHAEL PRINCIPES MAGNES, ut ostendit c. 10, v. 45, CONSERGET in prælium contra regem Aquilonis, seu antichristum, ut fideis adversus illius tyrranidem tueretur. Neque enim hic sermonem esse de Antiochico, contra Porphyrium acriter urget S. Hier., Theodor. et alii passim. Et patet ex subiecta mox resurrectione mortuorum, quae in tempore Antiochii non quadrat. Hoe Michaelis prælium fusè describitur Apoc. 12, ubi ad hunc Danielis locum alludit S. Joannes. Unde S. Thomas, et alii docent, in hoc prælio antichristum à Michaela occidendum, spiritu oris, id est, iussu Christi, idque cūm ex monte Oliveti tentabit in colum ascedere.

ET VENIET TEMPUS. In Hebreo, additur *tsara*, id est, afflictionis. *Erit enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi.* Sed quantacunque fuerit tribulatio, salvabuntur tamen populus tuus, id est, Iudei, in tempore illo, mundi novissimo, maximē cūm viderint antichristum, in quem ut Messianum suum crediderant, à Christo præfugitus, et in tartara detrusum. *Salvabuntur, inquam, non absolutū omnis populus Israëliticus; nam quidam dementi persistent in sua infidelitate: plerique tamen ac penē omnes convertentur, et salvabuntur, nempe: Omnis qui inventus fuerit scriptus in libro prescriptus Dei, et electionis ad gloriam.* Ita Theodosetus, sanctus Gregorius, et alii.

LYRANUS.

VERS. 2. — ET MULTI, etc. Ille consequenter describitur conditio, et gradus resurgentium. Et dividitur in duas partes, quia primō tangit diversitatem resurgentium, quantum ad electos et reprobus; secundū tangit diversos gradus electorum, ibi: *Qui autem docti.* Circa primum secundum quid licet omnes resurgent tam boni quam mali, tamen diversimodo; quia aliqui resurgent ad gloriam, scilicet electi; alii ad pœnam, scilicet reprobri, et hoc est quod dicit: *Et*

multi de his, etc., resurgentēs à morte; non enim lagūtur de dormitione somni, sed mortis, quod patet per hoc quod dicit.

Qui DORMIUNT IN TERRA PULVERE. Per hoc autem quod dicit, *multi, intelliguntur omnes, id dicit Aug.* Et hic modus loquendi bene inventus alibi in sacra Scripturā. Vel aliter dicit, *multi, propter pueros damnatos qui, licet resurgent, non tamen dicuntur propriè evigilare, quia non sunt habitui sensus poneat vel gloria, vigilia autem est solitus sensus.*

ALII IN VITAM AETERNAM, scilicet electi.

ALII IN OPPROBRIUM, scilicet reprobri, quod opprobrium erit etiam sempernam; propter quod subditur:

UIDENT SEMPER, scilicet opprobrium sua damnationis. Hunc etiam locum exponit Porphyrius, et male, de illis Iudeis qui se abscondent in speluncis propter persecutionem Antiochii, et auditū Iudei victorii venerant ad ipsum quasi vigilantes de pulvere terra; alii in vitam, quantum ad observatores legis; alii in opprobrium, quantum ad prævaricatores. Ista expositio patet manifeste falsa, quia omnes qui se abscondent, et venerant ad Judam Machabœum modo prædicto, erant zelatores legis, aliter non venient ad ipsum, sed obedientivs Antioch. Et tamen de ipsis dicitur quid aliqui evigilabant ad opprobrium; ergo ejus expositio est falsa, quia dicit quid illi qui evigilaverunt ad opprobrium erant prævaricatores legis; similiiter illi qui erant observatores legis, qui secundum eum dicuntur evigilasse ad vitam, et postea mortui sunt, et sic non possunt dici evigilasse ad vitam aeternam, secundum quod dicitur hic. Ex quibus patet quid ista litera non potest exponi nisi de resurrectione futura post persecutionem antichristi.

ESTIUS.

ET MULTI DE HIS QUI DORMIUNT IN TERRA PULVERE EVIGILABUNT. Hoc non repugnat, quia omnes intelligantur resuscitari, seu evigilari. Sic enim et Apostolus ad Rom. 5, utrumque dicit. *Per unum hominem peccatores constituti sunt multi.* Et item, *in quo omnes peccaverunt.* Dominicus Sotus in 4, dist. 45, q. 1, art. 2, ex Thomā ibidem, etiam aliam quendam indicat interpretationem; vel dicendum, inquit, quid evigilare plus est quam resurgere. Quare parvū absīt Baptismū defuncti resurgent quidem, sed proprie non evigilabunt, inquit, et dannati possunt dici hoc patet non evigilari, quia lucem non intuebuntur. Sic illi; sed quid dannati dicentur non evigilari, hoc esset contra textum, qui dicit: *Evigilabunt alii in vitam aeternam, et alii in opprobrium.* Nisi Sotus fortè putari sibi favere, quod sequitur; ut nbi nos legimus (*ut videant semper*) et ibi ipse legerit (*ut videant semper*), id est, in perpetua vilitate, et contemptu sicut. Sic enim quidam secundum Hebr. et Graeca pri-dem legendū putarunt. D. Thomas in 4, dist. 45, utramque adhuc solutionem; sed prior, quam Augustini esse dicit, melior est.

MENOGIUS.

Et multi, etc., et dormientes, id est, mortui, qui multi sunt; omnes enim resurgent.

In opprobrium, in supplicium aeternum, mortem et omnes qui in monumentis sunt audient vocem Filii Dei, et procedent in resurrectionem, Joan. 5, v. 28.

ALII IN VITAM AETERNAM, ALII IN OPPROBRIUM, id est, in probrosum, et ignominiosissimam mortem, non qua insensibiles fiant malorum, et ponarum, sed quid videant, id est, sentiant vivacissimè, et experiantur omne genus suppliciorum, proborum et dolorum: neque hoc ad breve tempus, ut accidit morituris; sed semper, et per omnem aeternitatem.

VARIETAS LECTIIONUM.

VERS. 5. — *Vulg.* Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamentū; et qui ad justitiam erident multos, quasi stellæ in perpetuas exterminates.*Pagn.* Intelligentes fulgebunt, etc., et justificantes multos.*Arias.* Sicut splendor expansionis.*Vatab.* Doctores splendebunt, etc., ut stellæ sempernisi splendoribus.*Sept.* Et de justis plurimis quasi stellæ in secula et ultra.*Syr.* Agentes bona et prudentes.4. — *Vulg.* Tu autem, Daniel, clade sermones, et signa librum, usque ad tempus statutum; plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia.*Pagu.* Discurrent multi, et multiplicabitur scientia.*Arias.* Obstrue verba.*Vatab.* Oberrabunt multi.*Sept.* Usque ad tempus consummationis, donec doceantur multi.*Syr.* Impone finem sermonibus istis et tace, perquirit multi.*Arab.* Reconde verba donec adiscant motū.5. — *Vulg.* Et vidi ego Daniel, et ecce quasi duo alii stabant: unus, hinc super ripam fluminis, et alius inde ex altera ripa fluminis.*Arias.* Ad labrum fluminis.6. — *Vulg.* Et dixi viro, qui erat Indutus lineis, qui stabat super aquas fluminis: Usquequā finis horum mirabilium?*Sept.* Qui indutus erat Baddin, usquequā finis istorum que dixisti?*Syr.* Vestibus gloriissimis.*Arab.* Vestibus honoris.7. — *Vulg.* Et audiui virum, qui indutus erat lineis, qui

CONCORDIA ET EXPOSITIO LITTERALIS.

VERS. 3. — Qui autem docti fuerint; alii, intelligentes, doctores, Hebr. maschilum significat doctos et doctores, et id est intelligentes; quasi fulgor firmamentū; alii: Expansionis. Vide Concord. vers., cap. 1. Genes. In perpetuas exterminates; alii, in secula et ultra, id est, semper erunt, et fulgebunt. 4. Claude sermones usque ad tempus statutum; alii: Finem impone sermonibus tuis et tace, scilicet, usque ad tempus prædictum. Plurimi transibunt; alii, discurrent, oberrabunt, id est, investigabunt que hic dicuntur: unde Arab.: Reconde verba donec adiscant motū. 6. Indutus lineis; alii, vestibus gloriissimis, vestibus honoris, id est, magnificis. 7. Quia in tempus, et tempora, et dimidium temporis; alii, ad tempus statutum, tempora statuta, etc. Vide Concord. vers. 5, cap. 7, 10. Et diligunt, et dealabuntur, et quasi ignis probabuntur multi; alii: Purificabunt se, et probabunt se, confabuntur, etc. Vide Concord., v. 22, c. praecep.

ANNOTATIONES.

LYRANUS.

VERS. 3. — Qui autem docti. Ille consequenter tanguntur diversi gradus electorum, qui erant quasi diverse claritates stellarum secundum quod dicitur

1 Cor. 13: Stella differt in claritate, sic et resurrecio mortuorum, etc. Et illi tamen qui supereminent alii hic in vita et doctrina, habebunt speciale præmium, scilicet aureolam doctorum, et id est dicuntur hic ful-

gere quasi splendorem firmamentum; alii autem qui per exempla hanc vita inducent alios ad justitiam, quamvis non sint doctores, tamen dicuntur fulgere quasi stellae in perpetuas aeternitates.

ESTIUS.

QUI DOCTI FUERINT, FULGERUNT QUASI SPLENDOR FIRMAMENTI, ET QUI AD JUSTITIAM ERUDIUNT MULTOS QUASI STELLAE IN PERPETUAS AETERNITATES. Sententia haec merito omnium nostrum torporem et tarditatem excitare debet, ut quoniam diligentissimum sacrum litterarum studium operam denuo, ut possimus aliquando otiam alios erudire ad justitiam; erigentes animum in spem premii quod hic promittitur, ut folgeamus aliquando quasi splendor firmamentum: et quasi stellae in perpetuas aeternitates. Neque tamquam dicitur simplificiter: Qui docti fuerint, sed adjungitur, Qui ad justitiam erudit muto. Qui enim docti fuerint, quidem, sed alios ad justitiam non erudit, habendus velut is qui ponere lucernam sub modio, et tanquam is qui deludit talentum domini sui in terram: qui non solum non consequitur premium doctoris, verum etiam talento suo spoliatus, opprobrium patitur servi nequam, pugni et infideles.

MENOCIUS.

QUI DOCTI FUERINT. Acte sumendum, id est, doctores fuerint, qui scilicet fidem, pietatem, et bonos mores exemplo suo docuerint. Vox enim Hebrei, *maschilim*, non tam doctos, quam docentes significat.

FULGERUNT, etc. Sic Christus Math. 13, n. 45, ait: *Tunc iusti fulgebunt*.

AD JUSTITIAM ERUDIUNT, ad rectam fidem, et probatos doctores.

IN PERPETUAS AETERNITATES. In Hebrei, est, in aeternam, et ultra, id est, semper, in aeternum, in omnem aeternitatem.

TIRINUS.

QUI AUTEM NON JUSTI TANTUM FUERINT, sed et docti, aliquo tempore, tum exemplo docuerint, ut mox sequitur, de quibus etiam, c. praeced., v. 3, hi pro aliis FULGERUNT peculiari doctorum aureola, sicut SPLENDIDORES PARTES FIRMAMENTI, id est, STELLAE, fulgent pra reliquo corpore firmamentum. Sicut enim haec aliorum instructio arguit majorem in inserviente charitate, gratiam, spiritum, et fervorem: ita metetur etiam magis praeponitum tum esse, tum accidentale in colis, nempe magis lumen glorie in anima, et magis splendorem in corpore; quem Dominicus Sojo claritatem vocat stellatum, forsitan ad modum coronae, seu stellae, radiantem supra caput, vel ad modum viridis lauri in manibus doctorum. Sicut virginibus erunt albicania lilia, et martyribus purpure rose. Ita de his aureolis docent Josephus Angles, Paludanus, S. Antoninus, Bonaventura, Major, Henriquez, et alii.

TIRANUS.

VERS. 4. — TU AUTEM, DANIEL. Hic consequenter ponitur utilis instructio ipsius Danielis, et instruit unus angelus de duobus: primò, de clausione visionis; secundò, de duratione persecutions, ibi: *Et vidi*

*ego Daniel. Cira primum advertendum quod divina secreta non sunt omnibus revelanda: propter quod Salvator ait, Matth. 7: *Nolite sanctum dare canibus, etc.*, id est, obstinati. Similiter nee vulgaribus hominibus, qui non possunt talia capere: propter quod Christus loquens turbis in parabolis, sed discipulis exponebat omnia, ut dicitur, Matth. 4, qui talia sunt majoribus revelanda. Daniel autem erat vir desiderium, ut supra dictum est capitulo nono; et idem dico: quoniam erat ut sibi multa divina secreta reverentur, que tamquam occultabantur. Et hoc est quod dicitur hic: *Tu autem, Daniel, clade sermones, et signa librum*. Quasi dicit: Divina secreta tibi revelata anagnoscas involve, et inexposita dimite; et hoc ut maligni non habeant materiam deridenti, et studiosi habeant materia ex se credentes. Sequitur:*

USQUE AD TEMPUS STATUTUM; quasi dicit: Tunc erunt perfecte manifesta, quando implentur.

PLURIMI PERTINERENT, legentes scilicet librum istum aliqui malignantes, aliqui devotè tractantes.

ET MULTIPLEX, etc., id est, expositus circa ista.

MENOCIUS.

CLAUDÉ SERMONES, etc. Quod elandere jubet librum, et signo impresso manire, significat prophetiam longo tempore implendam, ejusdem etiam obscuritatem et certitudinem.

PLURIMI PERTINERENT, perlegen, percurrent has propheetias, et eorum sensum investigabunt.

MULTIPLEX ERIT SCIENTIA. Multiplicem carum intelligentiam, et interpretationem afferent.

TIRINUS.

TU AUTEM, DANIEL, CLAUDE SERMONES, id est, res istas tibi huc usque à me expositas diligenter annona, annotatas obsigna et clauda, et studiose conserva usque ad TEMPUS à Dō STATUTUM, ut re ipsa compleantur. Plurimi enim ex his sermonibus paulatim PERTINERENT, et re ipsa complebantur: interea MULTIPLEX ERIT ILLORUM INTELLIGENTIA, exppositio, et SCIENTIA. Nam, ut verò ait S. Ireneus, a Maldonato citatus: *Omnis propheta priusquam compleatur, enigma est: cum autem completa est, manifestum habet expositionem et intelligentiam*. Sic que de quatuor monachis, ac nominatum de Antiochia, Daniel prædictus, jam facili intelliguntur: que verò de antichristo, penè adhuc enigmatica sunt: sed cum re ipsa complebantur, facilè intelliguntur.

TIRANUS.

VERS. 5. — *Et vidi ego*, etc. Hic secundò angelus instruit Danielem de duratione persecutions antichristi. Et dividitur in duas partes, quia primo, instruit eum de summa durationis; secundò, de ejus terminis, ibi: *Et cum completa fuerit*. Tertiò, infra quamdam conclusionem ex prædictis, ibi: *Tu autem, Daniel, clade sermones*. Ad evidenter prime partis advertendum quod Daniel vidit hanc visionem iuxta fluvium Tigris, ut dictum est capitulo decimo; apparuerunt autem sibi tres angeli, duo stantes ex ultra parte fluminis: et isti duo erant angelus Persorum, et angelus Graecorum, quia Graecia est ab Oce-

dentali parte illius fluminis, regnum autem Persis magna in Oriente. Tertius autem angelus apparuit quasi stans super fluvium. Et ille erat Gabriel, qui loquebatur Danieli instruens eum de duratione persecutions antichristi. Et hoc est quod dicitur hic: *Et vidi ego Daniel, et ecce quasi duo alti. Dicit quasi*, qui non erant homines, sed angeli, apparentes in specie virorum. Sequitur:

MENOCIUS.

QUASI DUO ALII STARANT. Probabile est quod D. Hier. dixit, alterum Graecorum, alterum Persorum angelum fuisse, quorum mentio facta est, c. 10, n. 20.

FLUMINIS, ignis.

TIRANUS.

ECCE DUO ALII STARANT SUPER RIPAM. Nos censemus. Hieronymus fuisse principes angelos, unum Persorum, alterum Graecorum, quibuscum certamen Gabrieli interum incundum erat, ut dicit e. 10, v. 20. Sed prius quam missus ficerem Gabrielem,

LYRANUS.

VERS. 6. — *Et pax viro*, id est, Gabrieli apparenti in specie viri.

QUI ERAT INDUTUS, etc., ad denotandum angelicam puritatem.

QUI STARAVIT, etc., ad designandum quod potestas terrena est finaliter conculcanda. Aquæ enim populus significant, secundum quod dicitur Apoc. 17: *Aqua multa populi multi*.

USQUEQ FINIS, etc., id est, quæra erit duratio persecutions antichristi predicta?

MENOCIUS.

ET PAX VIRO, angelo, qui mecum loquebatur viri formam habent, et linea induit. Vide e. 10, 5; in Hebreo est *viamori*, et dicitur, scilicet, alter duorum angelorum stantum in ripa.

USQUEQ FINIS HOREM MIRABILUM? id est, quoniam nam haec res mirabiles sunt, quas predixit? similis interrogatio apud D. Matth., c. 24, p. 5: *Dic nobis quando haec erant?* etc.

TIRANUS.

DIXI, humillime illum interrogans, USQUEQ FINIS HOREM MIRABILUM? Quādū durabit, et quando finitur atrox illa tyrannus antichristi, et persecutor sanctorum, quam ita operosus desponsisti, et quæ me valde anxius habet? Respondet Gabriel.

LYRANUS.

VERS. 7. — *Et audi viro*, etc., id est, Gabrielem in specie viri apparentem.

CUM ELEVASET DEXTERAM, etc., ad majorem affirmacionem sic sit.

QUIA IN TEMPS, ET TEMPORA, ET DIMIDIUM TEMPORIS, id est, tantum durabit illa persecutio, scilicet, per tres annos, et dimidiū. Tempus enim summum in singulari significat unum annum, ut supra dictum est, c. 4. Tempus autem acceptum in plurali sine numero determinato stat pro binario annorum secundum durum communem modum loquuntur Hebraicum, et liber iste scriptus est Hebraice ab octavo capitulo

usque ad finem. Dimidium autem temporis significat dimidium annum. Et sic patet quod persecutio antichristi durabit per tres annos, et dimidiū, quantum duravit prædictio Christi. Porphyrius autem expavit tempus istud de persecutio. Antiochi, sed hoc patet manifeste falsum. Quia aut accipit persecutio Antiochi à principio, quo intravit Jerusalem, usque ad tempus in quo mundatum est sanctuarium per Judah Machabaeum, et tunc patet falsitas eius, quia illud tempus continet sex annos, ut supra habuimus est c. 8, ubi dicitur sic: *Usqueq sanctuarium et fortinudo conculcabitur?* Et dicit angelus, scilicet, angelus respondens ad hanc questionem: *Usque ad vesperam, et manu dies 2500, et mundabit sanctuarium*; hoc etiam potest probari ex 1 Mach. 4, ubi dicitur quod Antiochus Epiphanes ingressus est Jerusalem, anno 144 regni Graecorum propriæ finem illius anni: et ibidem, c. 4., dicitur quod sanctuarium mundatum est an. 143, proprie finem illius anni, nono mense, 25 die illius mensis, ut ibidem dicitur; et sic tempus intermedium fuit quasi sex annorum. Si autem Porphyrius accipiat persecutio Antiochi non à primo ingresso ejus in Jerusalem, sed à die quod posuit idolum Jovis in templo (et sic videtur Porphyrius intelligere), adhuc falso dicit, quia idolum non fuit in templo per tres annos, et dimidiū, sed fuit ibi per tres annos præcise, ut dicit Josephus ib. 42 Antiq., c. 10. Primum autem, lib. Machab., videtur quod illi fuerit per decem dies ultra tres annos. Quod probatur sic, quia in an. 143, mense 9, die 15 mensis, positum est idolum predicatum in templo, ut dicitur 1 Machab. 1, et an. 148, mense 12, die 25 mensis, purificatum est templum, ut habetur 1 Machab. 4, et sic tempus intermedium fuit trium annorum et decem dieorum. Dicendum quod 15 die mensis 9, obtulerunt sacrificium in templo purificato, ut dicitur 1 Machab. 4, sed per decem dies ante amoverant idolum, quia bene posuerant tantum temporis ad purificandum templum. Jovis autem idolum fuit amictum à principio quo coopererunt templum purificare. Et sic patet quod revolutis tribus annis præcise eodem die annuntiatus est idolum quo fuerat positum.

ET CUM COMPLETA. Postquam angelus instruxit Danielum de summa durationis persecutions antichristi, nunc instruit eum de terminis ipsius durationis. Et dividitur in duas partes, quia primò, instruit eum de termino ad quem; secundò, de termino à quo, ibi: *Et à tempore*. Terminus autem ad quem finitur duratione persecutions antichristi, erit ejus fulminatio, seu interficio; dicit igitur angelus loquens Danieli: *Et cum completa fuerit dispersio*, etc., id est, Christiani, quod erit quando propter atrocitatem persecutions antichristi nullus christianus audierit apparet in publico.

COMPLEBENTUR UNIVERSA ILLA, id est, fulminabitur antichristus, et veniet resurrectio mortuorum et iudicium.

MENOCIUS.

ET APPARESET, etc. Juramentum hoc significat Dei

decretum de hisce oraculis, rebusque futuris, immutabile esse, et irrevocabile.

IN TEMPS ET TEMPORA, etc. Refer hoc ad *audiui*, quasi dicat: Audiui angelum cum jurasset dicentem: *Quia in tempus, et tempora, et dimidium temporis*, id est, per annum, et duos annos, et dimidium anni, hoc est, per tres annos cum dimidio durabit persecutio antichristi, de qua queris.

CUM COMPLETA FUERIT, etc.; quasi dicat: Cum plurimi Christiani disperguntur in solitudines, et speluncas, ut cedant furori antichristi, Apoc. 12, 9, tunc ea, que hic prædicta, complebuntur.

MANUS POPULI, mixti ex populo.

TIRINUS.

IN TEMPUS, ET TEMPORA, ET DIMIDIUM TEMPORIS, id est, durabit per tres annos cum medio, ut dixi in fine c. 7. **CUM COMPLETA FUERIT DISPERSIO MANUS**, seu multitudini populi, id est, cum Christiani magno numero disperguntur in solitudines et speluncas, ut cedant furori antichristi, Apoc. 12, v. 6, tunc universa que hic prædicti complebuntur. Interim sevata afflictione.

LYRANUS.

VERS. 8. — *Et ego audiui*, etc., quia licet intelligenter veritatem in generali, et in speciali quantum ad multa; non tamen quantum ad omnes circumstantias, et determinatas personas, quia (sic) supra dictum est veritas de futuris non revelatur prophetis, nisi secundum quod expedit est, secundum divinam ordinationem.

Et dixi: DOMINE Mⁱ, QUID ERIT POST HEC? Volebat enim Daniel plus scire, quia volebat scire finem mundi determinatam.

MENOCCHIUS.

ET NON INTELLEXI, presertim id quod rogavi n. 6. **Et ait**, scilicet, angelus respondens sibi.

TIRINUS.

VERS. 9. — *Vade, Daniel*, id est, vades ad viam uniuersae carnis per mortem.

QUIA CLAUSI, etc.; quasi dicat: Non modo scies, nec te peripheret. Iloc etiam modo respondit Salvator Apostoli, **Act. 1: Non est vestrum nōsse tempora vel momenta**, etc. Apostoli autem fuerunt magis illuminati quam prophetae, et ideo si scire finem mundi determinatam non pertinebat ad Apostolos (ut dicit Saluator), nec per consequens hoc competit Danieli.

VARIETAS LECTONUM. Vers. 11, 12 et 13.

Vulg. Et à tempore cum ablatum fuerit iugis sacrificium, et posita fuerit abominationis in desolationem, dies mille ducenti nonaginta.

Pagan. Remotum fuerit, etc., abominatione admirari faciens.

Arias. Ad dandum abominationem stupefacientem.

Vatab. Et quo tempore redient vastitatem, abominationem.

Sept. A tempore mutationis iugis sacrificii, et dabitur abominationis desolationis.

Syr. Abominationis ad corruptelam.

Arab. Et à termino mutationis iugis cultus ex quo

Ex hoc appetat fatuitas illorum, qui voluerunt finem mundi predicare determinatè, et omnes qui hoc attentaverunt mendaces inventi sunt. Sequitur:

MENOCCHIUS.

CLAUSI SINT, etc.; quasi dicat: Nemo haec planè intelligit, donec adsit tempus à Deo præfinitum, quo ea re ipsa evenient.

LYRANUS.

VERS. 10. — *ELIGENTUR*, etc., scilicet electi in persecutione antichristi, et membrorum suorum usque ad finem mundi.

Et impie, etc., secundum quod dicitur Apoc. 12, c. 7. **Qui in sordibus est**.

TIRINUS.

NEQUE INTELLIGENT, etc., quia præcludunt sibi viam intelligendi, secundum quod dicitur Sap. 1: *In malevolam animam*, etc. **Porro docti**, etc., scilicet revelationem prædictam, quantum expediat. Isti docti intelligentur Apostoli, et Evangelista, et alii devotè exercentes se in Scripturā, qui sunt docibilis Dei. Per hoc patet quod intellectus hujus prophetie non est interclusus sicuti et devotis, quantum tamen expediat, sed tantum malevoli et impisi.

MENOCCHIUS.

ELIGENTUR ET DEALBENTUR, in tribulatione dealbantur, et purgabuntur, quasi in igne, ut dixit cap. 11, num. 35.

NEQUE INTELLIGENT OMNES IMPHI, etiam videntes res ipsas evenire, prophetiam hanc non intelligunt, quia omnia in causas naturales referunt, aut in hominum consilia et potentiam.

DOCTI INTELLIGENT, pīl et sapientes Christiani intelligent mysteria hujus prophetie, cūm ea viderint impleri.

TIRINUS.

ELIGENTUR, id est, electi purgabuntur, et probabuntur, et sup. c. 2, v. 35. **NEQUE IMPHI** tempore antichristi intelligent hec à me jam prædicta, mutaque minus credunt, aut in rem suam convertent, etiam cum viderint aut ad amissum compleri, sicut predici. Nam quemcumque facebunt ipsis, adscribent antichristi sui industrie ac potentia; que verò adversabuntur, casui, seu fortuna, vel causis naturalibus attribuent. **PORRO DOCTI** probé omnia INTELLIGENT, observantes singula, et in rem suam vertentes.

substituerit sacrificium omnis temporis, et præsto fuerit ut collocetur abominationis.

12. — Vulg. Beatus qui expectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque.

Pagan. Et attingit.

Arias. Beatiudines expectant.

Syr. Qui prestolabitur ut perveniat.

13. — Vulg. Tu autem vade ad præfinitum; et requiesces, et stabis in sorte tuā in fine dierum.

Pagan. Vade ad finem, etc.

Vatab. Stabis in fine temporum ad tuam sortem.

Sept. Adhuc enim dies et hora in completionem

consummationis, et resurget in sorte tua in con- summatione dierum.

Arab. Quiesces autem, et resurges ad hereditatem tuam.

CONCORDIA ET EXPOSITIO LITTERALIS.

VERS. 11. — *Cum ablatum fuerit iugis sacrificium*; ali: *Remotum fuerit à mutatione iugis cultus*. Per *juge sacrificium*, intelligere Eucharisticum, quod ab Antichristo tolletur, et per *jugum cultum*, eum qui Christo datur in missa sacrificio. *Et posita fuerit abomination in desolationem*; ali: *Abominationis desolatori faciens*, vel *stupificans*. Vide Conc., v. 25, c. 7, 12. **Beatus qui expectat**; ali: *Beatiudines expectant*. Vide Conc., v. 1, Psal. 1, 15. **Tu autem vade ad præfinitum tempus**; ali: *Ad finem*. Id est, usque ad mortem omnibus constitutam, quæ est vite praesentis terminus antequam haec eveniantur: *Et requiesces*; ali: *Quiesces, et resurges*, nam post quietem in sepulcro gloriose resurges. *Et stabis in sorte tua in fine dierum*; ali: *Stabis in fine temporum ad tuam sortem*. Arab. id quasi explicat: *Resurges, inquit, ad hereditatem tuam, nempe ad gloriam*; haec enim est justorum hereditas sorsque electorum, et predestinatarum. *In fine dierum*: Sept. *In consummatione dierum*, quod idem est.

ANNOTATIONES.

LYRANUS.

VERS. 11. — *Et à tempore cum ablatum*, etc. Hic consequenter angelus instruit Danielē de termino à quo incipiunt sicuti predicti tres annū cum dimidio, et inserviunt ali 12 dies. Ita SS. Patres supra citati. Vides porro jam tertio per angelum inculcatum *abominationem desolacionis* in templo; primò sub Antiochō Epiphane, c. 11, v. 51; secundò sub Tito, c. 9, v. 17; tertio sub Antichristo, hoc loco. Cur verò Antichristus *juge* Eucharistia sacrificium è publico tollendum putabat, in promptu sunt eadem cause, quæ typum ejusdem Antichristi Antiochum induxerunt ad tollendam è medio hostiam agni, figuram nostræ Eucharistie, quotidie manu, et vesperi offerri consuetam in templo; nempe primò ut subtulato omni cultu veri Dei, solus ipse tyrannus publicis votis, sacrificiis et precebus toto orbe colatur; secundò ut memoria, et vestigium omne Christi veri Messie, ejusdemque passionis, mortis, et redemptoris humani generis stirpitis excindatur, et ipse pro Messia ab omnibus habeatur; tertio ut hoc spirituali subedio, pharmaco ac solatio destitutos fideles, sibi facilis subjiciat, et obnoxios faciat. Sed hi non adeò destituent omni consilio, quin media reperturi sint quibus privati in speluncis sacrum missæ officium celebrant, et synaxis suas peragant, ut olim fecerunt sub Decio, Diocletiano, et aliis Antichristi prodromis tyrannis. Ita idem Patres.

MENOCCHIUS.

Cum ablatum, etc. A tempore quo Antichristus auferet Missæ sacrificium, ita ut nullus publice illud audeat offere.

Posita fuit abominationis. Id est, idolum, puta ipse Antichristus, qui coli vult ut Deus.

In desolationem. Id est, ad desolationem, ut scilicet omnia bona perdat. Ab initio ergo hujus temporis, usque ad finem persecutions Antichristi erunt dies mille ducenti nonaginta, id est, tres annū cum dimidio, hi enim prædicti faciunt dies 1278, sed ulterius ex crescere persecutio per dies duodecim, scilicet usque ad dies 1290. Unde S. Joannes, Apocalyp. 11, 2, docet Antichristum regnaturum per 42 menses, qui faciunt tres annū cum dimidio.

TIRINUS.

Et à tempore cum iussu Antichristi ablatum fuerit è publico *juge sacrificium* Eucharistie, sed Missæ, omnisque cultus veri Dei, s. Hieronymus, Ireneus, Hippolytus, Primatus, Theodoreus, et alii exponunt; **Et posita fuit abominationis**; id est, abominationis idolum, nempe Antichristi simulacrum, vice Christi, et Dei, coli videntis in templo Jerosolymitano, omen,

s. s. xx.

quiesce, tum resurges tempore tuo in fine dierum. Arab. Quiesces autem, et resurges ad hereditatem tuam.

LYRANUS.

et causa extrema desolationis, et ruinæ instantis. Ab illo, inquit, puncto temporis, usque ad finem persecutions, tyranidis, et vice Antichristi, effluent dies 1290, id est, tres annū solares cum dimidio; et inserviunt ali 12 dies. Ita SS. Patres supra citati. Vides porro jam tertio per angelum inculcatum *abominationem desolacionis* in templo; primò sub Antiochō Epiphane, c. 11, v. 51; secundò sub Tito, c. 9, v. 17; tertio sub Antichristo, hoc loco. Cur verò Antichristus *juge* Eucharistia sacrificium è publico tollendum putabat, in promptu sunt eadem cause, quæ typum ejusdem Antichristi Antiochum induxerunt ad tollendam è medio hostiam agni, figuram nostræ Eucharistie, quotidie manu, et vesperi offerri consuetam in templo; nempe primò ut subtulato omni cultu veri Dei, solus ipse tyrannus publicis votis, sacrificiis et precebus toto orbe colatur; secundò ut memoria, et vestigium omne Christi veri Messie, ejusdemque passionis, mortis, et redemptoris humani generis stirpitis excindatur, et ipse pro Messia ab omnibus habeatur; tertio ut hoc spirituali subedio, pharmaco ac solatio destitutos fideles, sibi facilis subjiciat, et obnoxios faciat. Sed hi non adeò destituent omni consilio, quin media reperturi sint quibus privati in speluncis sacrum missæ officium celebrant, et synaxis suas peragant, ut olim fecerunt sub Decio, Diocletiano, et aliis Antichristi prodromis tyrannis. Ita idem Patres.

VERS. 12. — **Beatus qui expectat**. Quia hic ad numerum præcedentem adduntur quadraginta quinque dies, qui post mortem Antichristi dabuntur à Deo ante iudicium, ut decepti in persecutions Antichristi possint penitire. Et ideo dicit: **Beatus qui periret usque, etc., mille trecentos**. Id est, beatus est qui in tribulatione Antichristi stabit, quæ durabit per tres annos, cum dimidio, sive per dies 1290, et adhuc ultra vive per 45 dies, quia si non fuerit deceptus per Antichristum, ut perfectus coronabitur; si autem fuerit deceptus, poterit penitire in illis 45 diebus sequentibus mortem Antichristi, quia tunc eis falsitas erit omnibus manifesta, et sua potestas ablatæ. Licet autem hoc dictum sit satis commune, tamen per hoc non diciatur, quod adventus Christi ad iudici-

33

cum sit futurus immediate post 45 dies naturales computandos à morte Antichristi; etiam non est certitudinaliter determinatum, quod illi quadragesima quinque dies sint usuales vel annales, secundum illud Ezech. 4, 6: *Diem pro anno dedi tibi.* Et dato quod esset determinatum de usualibus, tamen per hoc non habetur, quod post illos immediate sit adventus ad judicium, inquit videtur quod futurum sit tunc majus spatium temporis intermedium, per illud quod dicitur Matth. 24: *Sicut enim erant in diebus ante diluvium, comedentes et bibentes, nubentes, et nupñ tradentes usque ad illum diem quo diluvio Noe in arcu, et non cognoverunt, donec venit diluvio et tulit omnes, ita erit, et adventus Fili hominis.* Et istud referunt aliqui doctores nostri ad tempus quod erit inter mortem Antichristi, et diem iudeici. Talis autem pax et securitas in qua convivias et coniunctias exercentur, non videtur esse per tunc parvi spatium temporis, sicut quadraginta quinque dies, sed majoris, et maximè si hoc esset determinatum. Et hoc plenius dixi super Ezech. 59. Ex dictis patet falsitas quorundam Judeorum dicentium quid ponitur hic tempus per quod debent expectare Messianum futurum, et accipit hie dies pro anno, ut dicunt, ita quod debent expectare per 1555 annos, incipiendo computacionem istorum annorum à tempore, quo positione est idolum in templo. Contraria hoc autem arguitur hic, quia positione idoli in templo, aut accipit ab eis de idolo positum tempore Antichristi Epiphanius, quod oportet dici secundum illis Iudeos, qui predicta exponent in hoc cap. de Antiochico, et tunc appetit falsitas istorum manifesto, quia ab illo tempore usque tunc fluxerunt plus quam 1400 anni, et tamen aliis non habent Messiam, ut dicunt. Aut accipit de idolo positio per imperatore Romanum, post destructionem factam tempore Titi, et tunc appetit quod predicta in hoc capitulo exponentur de imperatore Romano, et hoc non potest esse, quia illud quod predictum est: *Nec quenquam deorum curabit,* non potest exponi de eo, quia Romani Deos omnium gentium colebant.

MENORIUS.

USQUE AD DIES 1555. Occiso post dies 1290 Antichristo, pax erit, et regnes aliquae per 45 dies; beati ergo qui ad tempus illud pervergunt post tot clades, nam ab illis respirare licet, et lapsis spatium dabitur resipisciendi.

TIRINUS.

BEATUS QUI PERVENIT USQUE AD DIES MILLE TRECENTOS TRIGINTA QUINQUE. Id est, qui devenerit ad 45 diem à morte Antichristi; nam sublatu: vivis tyranno, timor nihilominus, et horror omnibus ubique terrarum à vivente incessu, aliquamdiu adhuc perseverabit. Metuent enim ne potentes Antichristi associe-

CAPUT XIII.

4. Et erat vir habitans in Babilone, et nomen ejus Joakim.

2. Et accepti uxori nomine Susanna, filia Helcia, pulchram nimis, et timentem Deum:

tot principes, tot reges, inchoata semel tyrannide prosequuntur; unde nec andebunt se suamque fidem prodere, vel Ecclesia Christi palam adjungere. Verum ubi viderint assecas tyrrani paulatim omnes succumbere, Prelatis Ecclesie viri amissosque resuere, cathedras repete, idola communire, erigere publicam fidem trophaeum, fuge Eucharistie sacrificium palam aliisque offerre (quod flet sub diem 45 à morte Antichristi), tunc posito metu et pavore, detestabuntur errores suos, et Ecclesia Christi sese liberè associabunt. Ha Lyranus, Carthusianus, Perieris, et alii. Hinc ergo colligi non potest, à morte Antichristi 45 die futurum universale iudicium, nam nihil hinc simile indicat angelus, et ex Ezech. 59, v. 9, colligitur facta septem annos effluxuros à cede Gog, et Magog primariorum principum Antichristi, quia nūl cum tyrrano de modo tollentur. Et sanè tam exiguum spatium non sufficit convertentio tot myriadibus hominum per Antichristum antea seductis, item nec instauranda fundandaque toto orbe Ecclesiis: Et sic falsum esset quod dixit Christus: *De die aucti illa nemo scit, neque angelorum,* nisi solus Pater. Ceteri enim presuefructus illi dies iudicii extremi statim ab exordio monachia, et persecutio Antichristi, nempe supputando exinde dies 4355, ut optimè S. Hieronymus et alii demonstrant.

LYRANUS.

VARS. 15. — TU AUTEM, VADE, etc. Ex hoc patet quod l'vigilatio dormientium in pulvere, de quā dictum est circa principium hujus capituli, intelligenda est de resurrectione verā in fine mundi, et non accipit pro exitu de cavernis tempore Machabaeorum, ut dicit Porphyryns, quia Daniel tunc non surrexit hoc modo.

MENORIUS.

TAUTEM Daniel.

VADE AD PREFINITUM. Vades ad mortem omnibus constitutam, antequam haec eveniant.

STANS IN SORTE TUA, etc. Tu tempore resurges, et stabis inter electos in gradu glorie, que tibi dabitur per mensurā meritorum tuorum.

TIRINUS.

TU AUTEM, Daniel, VADE AD PREFINITUM omnibus mortalibus locum, nempe per mortem ad Limbum patrum; ibi arquinsas ad tempus ad mortem usque Messiae; et postea elevatus per ipsum ē Limbo stans in sortitus, evectus in colum collocaberis in ordine, et gradu tuo, tibi prō mensurā meritorum tuorum ab omni aeternitate destinato. Ibi stabis in finem diuinum; Septuag. In consummationem diuinum. Id est, donec compleantur ea omnia tempora de quibus hucusque egit, id est, usque ad finem mundi, usque ad generalē resurrectionem, usque ad extrellum iudicium. Ha Theodoretus, Vatablus, et alii.

CHAPITRE XIII.

1. Il y avait un homme qui demeurait à Babylone; et son nom était Joakim.

2. Il épousa une femme nommée Susanna, fille d'Heliæs, qui était parfaitement belle, et qui craignait Dieu;

5. Parentes enim illius, cim essent justi, eruditæ sunt filiam suam secundum legem Moysi.

4. Erat autem Joakim dives validus, et erat in pomarium viculum domui sua: et ad ipsam confluabant Judei, cim quod esset honorabilior omnium.

5. Et constituti sunt de populo dui senes judices in illo anno: de quibus locutus est Dominus: Quia egressus est iniurias de Babilone a senioribus iudicibus, qui videbant regere populum.

6. Isti frequabant domum Joakim, et veniebant ad eos omnes qui habeant judicia.

7. Cum autem populus reverisset per meridem, ingrediebatur Susanna, et desubalabat in pomario viri sui.

8. Et videbant eam senes quotidiū ingredientem et desubalabat: et exarscerent in concepcionem eius:

9. Et everterant sensum suum, et declinaverunt oculos suos, et non videbant oculum, neque recordarentur iudiciorum iustorum.

10. Erant ergo ambo vulnerati amore eius: neque indicaverunt sibi viscissum dolorum suum.

11. Erubescerant enim indicare sibi concepcionem suam, volentes concubere cum eis:

12. Et observabant quotidie solliciti videre eam. Dixisse alter ad alterum:

13. Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi recesserunt a se.

14. Cimque revertentes, venerunt in unum: et seculantes ab invicem causam, confessi sunt concepcionem suam: et tunc in communi statuerunt tempus, quando eam possent inventare solam.

15. Factum est autem, cim observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri et nudus, cum dubio solis puellis, volvitque laeri in pomario, astus quippe erat:

16. Et non erat ibi quisquam, praeter duos senes absconditos, et contemplantes eam.

17. Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum et smegma, et ostia pomarii claudite, ut laver.

18. Et fecerunt sicut preceperat: clauseruntque ostia pomarii, et egressi sunt per posticum, ut afferent que jusserat: nesciebantque senes intus esse absconditos.

19. Cum autem egressa essent puellæ, surrexerunt duo senes, et acceperunt ad eam, et dixerunt:

20. Ecce ostia pomarii clausa sunt, et nemo nos videt, et non in concepcionem tuu sumus: quam ob rem assentire nobis, et commiscere nobiscum.

21. Quod si nolueris, dicimus contra te testimonium, quid fuerit tecum juvenis, et ob hanc causam emisoris puellæ à te.

22. Ingenuit Susanna, et ait: Angustie sunt mihi undique, et si enim hoc ego mors mihi est: si autem non ego, non effugiam manus vestras.

23. Sed meius est milii absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini.

24. Et exclamavit vocis magna Susanna: exclamaverunt autem et sones adversus eam.

5. Car, comme son père et sa mère étaient justes, ils avaient instruit leur fils selon la loi de Moïse.

4. Or, Joakim était fort riche; et il avait un jardin fruitier près de sa maison, et les Juifs aillaient souvent chez lui, parce qu'il était le plus considérable de tous.

5. On avait établi pour juges cette année-là deux vieillards devant le peuple, dont le Seigneur a parlé, lorsqu'il a dit: Que l'iniquité est sortie de Babylone par des vieillards qui étaient juges, et qui semblaient confondre le peuple.

6. Ces vieillards allaient d'ordinaire à la maison de Joakim; et tous ceux qui avaient des affaires à juger, venaient les y trouver.

7. Sur le midi, lorsque le peuple s'en était allé, Susanne entra, et se promenait dans le jardin de son mari.

8. Ces vieillards l'y voyaient entrer, et s'y promenaient tous les jours; et ils portaient une ardente passion pour elle; *qui aresca tibi sentiunt omnes omnia.*

9. Leur sens en fut perverti; et ils détournèrent leurs yeux, pour ne point voir le ciel, et pour ne point se souvenir des justes jugements de Dieu.

10. Ils étaient donc tous deux blessés de l'amour de Susanne; et néanmoins ils ne s'entre-dirent point le sujet de leurs peines.

11. Ils rongissaient de se détourner l'un à l'autre leur passion, ayant dessin de corrompre cette femme.

12. Et ils observaient tous les jours avec grand soin le temps où ils pourraient la voir. Et ils se dirent l'un à l'autre:

13. Allons-nous-en chez nous, parce qu'il est temps de dîner. Et étant sortis, ils se séparèrent l'un de l'autre.

14. Mais revenant aussitôt, ils se trouvèrent ensemble; et après s'en être demandé la raison l'un à l'autre, ils s'entrevoyèrent leur passion, et alors ils convinrent de prendre le temps où ils pourraient trouver Susanne seule.

15. Lorsqu'ils observaient un temps propice, il arriva que Susanne entra dans le jardin, selon sa coutume, étant accompagnée de deux filles seulement, et qu'elle voulut se baigner, parce qu'il faisait chaud;

16. Et il n'y avait la personne alors que les deux vieillards, qui étaient cachés, et qui la regardaient.

17. Alors Susanne dit à ses filles: Apportez-moi de l'huile de parfum et des pommeaux; et fermez les portes du jardin, afin que je me baigne.

18. Ces filles dirent ce qu'elles leur avait commandé; elles fermèrent les portes du jardin, et elles suivirent par une porte de derrière, pour apporter ce que Susanne leur avait dit; et elles ne savaient pas que les vieillards étaient cachés dans le jardin.

19. Aussitôt que les filles furent sorties, les deux vieillards accoururent à Susanne, et lui dirent:

20. Les portes du jardin sont fermées; personne ne nous voit, et nous brûlons de passion pour vous; rendez-vous donc à notre désir, et faites ce que nous voulons.

21. Si vous ne voulez pas, nous porterons témoignage contre vous; et nous dirons qu'il y avait un jeune homme avec vous, et que c'est pour cela que vous avez renvoyé vos filles.

22. Susanne soupira et ait: Je ne vois qui danger de toutes parts; car si je fais ce que vous desirez, je suis morte; et si je ne le fais point, je n'échapperai pas de vos mains.

23. Mais il valut mieux pour moi tomber entre vos mains sans avoir commis le mal, que de pécher en la présence du Seigneur.

24. Susanne aussiôt jeta un grand cri, et les vieillards crièrent aussi contre elle.